

SZABÓ DEZSŐ ÚJABB MŰVEI

65

A magyar a viharban.

BUDAPEST
1941. ÁPRILIS HAVA
LUDAS MÁTYÁS KIADÁS

*And those who suffer bravely
save mankind.*

Southey.

*La soumission d'un peuple a un
autre est contre nature.*

Mme de Stael.

Felelős kiadó: Szabó Dezső.

35-17541 Bethánia-nyomda Budapest, Gyulai Pál u. 9.

Felelős: Horváth János.

A MAGYAR A VIHARBAN.

Olvasásaim közben és beszélgetéseimben az emberekkel minduntalan rámlap az a tapasztalat: mennyien vannak még az úgynevezett vezetők, gondolkodók, vagy legalább is írók között. akik ma sincsenek tisztában a mai világválság igazi arányaival, legmélyebb értelmével, jövő jelentőségével. Hiszen magát ezt a válságot is csonka látóhatárú keletkezési időpontokkal jelölik Némelyek Versailles-t, mások még közelebbi időpontokat, a legmerészebbek a múlt világháború látszólagos vagy látott okait jelölik meg a megindító kezdetnek. Holott kétségtelen, hogy a múlt század utolsó harmada elkülöníthetetlen része ennek a válságnak. A múlt század utolsó harmadában gyűltek vérezőre, gennyesre, halálos jelentésűre azok a problémák, melyek megindították azt az emberrengést, azt a heveny-állapotot, melynek kirobbanó jelenségeit ma szenvedjük,

Így például valóban meglepő: mily sokan nem látják Amerika, az amerikai fejlődés és élet hatásait Európa mai vergődéseiben. Ez a hatás az élet legkülönbözőbb terein, kisebb-nagyobb, néha végzetes arányú méretekben érvényesül. Hiszen Európa nem egy nagyvárosában nem öltött-e már fenyegető arányo-

kat az a törekvés: hogy e városok régi európai arcát, a házak arányait amerikai jellegűvé felhőkarcolják ?

De az indusztrizálás, a gépesítés arányai nem egy európai országban és a most oly divatos nagy-térgazdasági irány is kétségtelenül az amerikai gazdasági fejlődés tapasztalatai nyomán keletkeztek. Viszont: a mai európai politikai, mondjuk: történelmi eljárásban és harcban a szervezést, a taktikát, a harci módszert illetően olyan elvek, eszközök és módok használatnak, melyek vitathatatlanul az amerikai életharc némely rétegétől jöttek át az óceánon, ha talán e rétegekre nem is a *politikai* jelző volna a pontos megjelölés. Sőt: nem egy Oroszországból jött hatás is közvetve amerikai eredetű.

Azután: igen gyermekesen szűk látású az a gyakori eset: mikor a szemlélők vagy szenvedők ilyen vagy olyan nép iránti hajlamossággal vagy gyűlölettel, ilyen vagy olyan győzelem óhajával igyekeznek a maguk lelki fórumán elintézni az immár több mint félszázados világválságot. Ez a válság sokkal mélyebb, bonyolultabb és egyetemesebb, semhogyan ilyen népmesei módszerrel meg lehessen oldani. Hiszen: a válságnak legmélyebb okai ott vannak minden nép, minden nemzet belső életében: szellemi, morális, politikai, szociális, gazdasági szervezetük vagy szervezetlenségük mikéntjében és ezt semmilyen győzelem, bármily teljes, semmilyen nép vagy népcsoport, bármily hatalmas is, meg nem oldhatja. Érdemes volna-e megismételni a versaillesi diktatók tévedését: hogy történelmi egyénisége-

ket: népeket, nemzeteket papirosra írt mondatokkal el lehet egyéniségüktől jelentéktelelníteni?

Az is kétségtelen, hogy ez a több mint félszázad óta gyűlő válság, melynek méhében annyi probléma, millió és millió életre döntő probléma vergődik megoldás felé, semmilyen megegyezéssel meg nem oldható. Minden ilyen megegyezés csak többé-kevésbé kifáradt erők kénytelen erőgyűjtés-szünete volna egy közeli s — ha lehetséges — még irtózatosabb kirobbanásig. Ki kell égnie minden pusztító akarattal, ki kell elnyúl ásíig merülnie minden jogot tagadó erőnek, vérben, lángban és jajgatásban kell megmérődni minden jelszó, gondolat értékének: hogy aztán az élet és halál összes tanításai szerint új termékeny és termő emberi életrend jöhessen létre.

Érdekes: hogy igen sok, túlzásra egyáltalán nem hajlamos és széles látóhatárú elme úgy gondolja: hogy ma az emberiségen, vagy legalább is bizonyos egységein: valamely sajátságos kór hatalmasodott el, melyben a téboly egy nemét hiszik felismerni. Tekintettel arra a sok átmeneti fokozatra, mely a józan ész és az örület közt van és tekintettel arra, hogy ez a két állapot teljesen százperentes, hogy úgy mondjam: ideális valóságában talán sehol és sohasem található fel: egész határozottan nem lehet ennek a látásnak ellenmondani. A rögzött gondolatok, az idegen vagy önszugesztiók, a mániákus dűhszükségletek, a csecsemő használatra készült öncsaló hazugságok ez ítéletes Niagarájában tényleg nehéz: az élet- és halál-frenézis e habzó rángóit nem

bizonyos rácsokon belüli gondozásra szorultaknak nézni. De gondoljuk meg: hogy ez így volt a világtörténelem minden nagy, egyetemes válságában. Hiszen az ilyen válság ezer és ezer olyan megoldatlan probléma összetétele: melyek átrontanak a mindennap élt élet minden tényébe, minden otthon minden napjába és jövőjének minden kérdésébe, minden egyén lehetőségeibe és mozgási szabadságába és: így be az egyéni élet sejtjeibe, idegfolyamataiba, vérkeringésének, emésztésének mikéntjébe, szellemi és morális életének megalakulási formáiba. Ilyen értelemben tényleg beszélhetünk történelmi örületekről, de ezzel a megállapítással semmit sem intéztünk el és főleg: *ezzel nem igazoltuk a multat. Ellenkezőleg: éppen éhben a megelőző múltban kell keresnünk a mai heveny-állapot okait. Mert csakis így lehet a betegséget okozó problémákat a gyógyulás, az egészség, a termő szolidaritás irányában megoldani.*

De különben is: kellően óvatosnak kell lennünk az *örület* szó történelmi értékű használatában. Ezek a korörületek rendszeren csak csekélyebb arányban igazi, őszinte örületek. A végtelen lehetőségek, nagy célok és nagy zsákmányok, gigantikus kénvszerek és óriási ijesztések e forrongó korszakaiban csupán egy bizonyos számú és néha meglehetősen nem nagy csoport halálos megszállott la a ma^a korának. Rajtuk kívül áll a nagyokosok kis száma,, kik nagy célok vagy nagy zsákmányok érdekében maguk is igyekeznek előidézni, vagy Jegalább is fokozni a történelmi hevenyt. Es azután: a kis okosok, a megijedtek vagy étvágyrvosok egyetemes tömege: kik félelemből vagy szimatból valósággal elébe futnak a kö-

zeledő történelmi örületnek, magukra fedezé-
kezik vagy konjunktúrái jak minden rángását,
mimikáját, frazeológiáját. És éppen, mert
nem őszintén örültek: örültebbek az örültek-
nél. Ez az álörület aztán természetesen még
tajtékozóbbá teszi a kort és így elmondhatjuk:
minden történelmi válság szerves okainál vál-
ságabb a félelem vagy érvényesülés álörüle-
tével.

Az eddig elmondottak után talán nem
fog valószínűtlennek látszani az az állításom:
hogy az az új embertípus, melyet a most
vajúdo új kor s az új Európa érdekében annyit
emlegetnek: aligha fog a most forrongó vál-
ság valamelyik típusával azonos lenni. Hiszen
éppen azok, akik a mai kor legjellemzőbb
intézői és mozzatói: lelkialkatukban a rend-
kivüli okoktól vannak meghatározva s így
csak a rendkivüli válság-kor rövidebb vagy
hosszabb átmenetében alkalmas szervei az
emberi együttélésnek. Az új embertípus tehát
sokkal nagyobb mértékben fogja lelkialkatát
attól az ellenhatástól kapni: mely a mai rend-
kivüli és hajszolt erejű lelki folyamatokra fog
következni. És tekintve: hogy a válság-kor
válság-lelkialkata természetszerűen nem a
nyugodt termés, a termő szolidaritás, a min-
den erőn felülálló jog lelkialkata: ez a mássá
levés ténye inkább Ígéret mint fenyegetés az
emberiség számára.

És így természetes gondolatmenet útján
érkeztünk el tanulmányunk tárgyához, mely
a következő. Az a rendkivüli benyomás-zápor:
az új tapasztalatoknak, gigantikus áldozatok-
nak, veszteségeknek, nélkülözéseknek, szen-
vedéseknek, csalódásoknak, külföldi gondolat-
áramoknak, a kor roppant kényszereinek és

ijesztéseinek az a mérhetetlen tömege, mely a múlt világháború óta érte a magyarságot: volt-e s ha volt: milyen formáló hatással volt a magyar lélekre? És ha történtek változások a magyar lélekben: ezek csak felületes, a kor változásaihoz és kényszereihez ijedten vagy okos számítással alkalmazkodó átmeneti mozdulatok voltak, melyek új változásokra teljesen eltűnnek és az eredeti, évszázadokon, vagy évezredekken kialakult lelkialkatot nem érintik? Vagy pedig olyan mélyreható új fejlődések történtek benne, melyek egy új, neki valóbb jövő építésének minden, vagy legalább is sok ígéretét magukban hordják?

Természetes: hogy vizsgálódásaim a mai nélkülözhetetlen meggondolások idején bizonyos megkötöttségek fogják korlátolni, melyeket én teljes tiszteletben fogok tartani. De bűnös mulasztás volna: az ilyen nem tőlünk függő korlátok miatt elhanyagolni a legfőbb, az élet-halálos an döntő feladatot: előkészíteni, szervezni, felfegyverezni a magyar lelket arra az időpontra: amikor majd szélesebb lehetőségekben építhetjük meg a magunk sorsát. Hiszen: nem éppen azért gyűltek bajaink halálos fenyegetésűvé: hogy mindig egy elképzelt *majd-holnapra* halasztottuk az életösztön és jövő-biztosítás legsürgetőbb feladatait.

Tagadhatatlan: hogy a legutóbbi években nagy összegeződés történt igen sok magyar lélekben. Mindazok a tapasztalatok, melyek a múlt világháború kezdetétől egy negyedszázadon át korbácsolták, fogyasztották, riasztották vagy szomorították a magyarságot: a tántorgó faj igen sok öntudatában egy nagy megmutatásban tevődtek össze: melynek meg látása és megértése az élet: a szellem és az

akarat minden gyökeréig ható mély változásokat indítottak meg ezekben a lelkekben.

A legdöntőbb jelentőségű ezek között, mert minden egyéni befogadás és visszahatás, minden belső látás és akarat megtörténésénél életalakító szerepet játszik: *a magyar önzés átalakulása*. Mi már túl vagyunk azon a gyermekded frazeológián: mely zengő szavak sajátjaival csorgatta az önzetlenséget a hallgató palik fülébe. Az önzés az élet szerves akarata és védelme s csak oldott öntudatú, beteg folyamatokban élő, vagy kelekola egyénekből hiányozhatik. De a magyar lelkek tízezeiben a régi biztosítatlan, csak ön-körű, csak sírig tartó szerves önzés átalakult: a közösségre legbiztosított, minden magyart egy védelembe ölelő, sírokon túlható szerves önzésre.

Meglátta az átalakuló magyar lélek: hogy a történelem két megújulásra ajánlkozó pillanatában: a világháború összeomlásakor és a kommün bukása után: a magyar sors két más-más, az időket kihasználni tudó idegenség kezébe került. Pedig mind két idegenség elenyészően csekély számú volt az állambirtokos magyarsághoz képest. Kereste tehát a sajátos, természetellenesnek látszó ielenségnek okát. És rájött: hogy a természetes ok az önzés szerves formájában van. Mindkét idegenség tagjainak önzése a természetileg, vérszerint hozzátartozók minden tagját és egyetemét én-jenek erezi. E természeti közösség minden tagjának életérdekeit, érvényesülését, gátjait, szenvedését az önmaga érdekének és bántottságának éli. Úgy, hogy: e szerves önzés által, mely nem egvéb, mint a megcsonkítatlan egészséges életösztön: minden egyes tag önzése: érdeke és védelme biztosítva van minden

többi egyén és a közösség egyetemének önzésében: érdekében és védelmében. És mindenik felelősséget érez mindenik sorsáért.

A századokon át idegen hatalmi érdekek alá gyűrt és így ellenséges megosztásokban élő magyarba sorsa mostohasága más önzést vitt. Folytonos bizonytalanságok között élve, különböző okokból állandóan olyan szolidaritásokba kényszerülve, melyekben különböző idegenséggel kellett küzdenie saját vérű sors társai ellen: megtévesztett életösztöne, szétoldódott öntudata elvesztette szélesebb körű látását, szerves önzését. Mindig csak a mát, a *most-at*, az amigénélek-et és önmagát s legközelebbi hozzátartozóit igyekezett átmenteni a viszontagságok viharain. Bajbajutott fajtestvérétől a legkülönbözőbb ürügyek alatt kullogott félre, még akkor is: ha az a baj bármely pillanatban esedékes lehetett czámára is. És hogy ne érezze a lelkiismeret szemrehányásait, hogy ne lássa meg nyomorultként dezertáló önmagát: már gyűlölte, szidta, kárhóztatta azt, akit cserbe hagyott, csupán azért, hogy annak okolásával saját gyávasága ne sajogjon tudatába.

Az újarcú magyar a vér, az idegek, a minden tapasztalat mély, szerves látásával látta meg: hogy mennyire azonos sors magyar-nak lenni. Hogy mennyire csak önmagunkra számíthatunk, hogy minden egyes magyar vesztesége, elhagyatottsága, védtelensége az egész magyarság esendőségét jelenti. Hogy csak úgy maradhatunk meg az erős és mohó fajok szilaj versenyében: ha minden egyes magyar védelme, életharca, érvényesülése biztosítva van minden magyar védelmében, életharcában, érvényesülésében. Hogy az átörök-

lés roppant törvénye, a századok és évezredek lassú formáltsága, a temetők és szülők végtelen sora az egyetlen vár: melynek egységében minden egyes magyar és az egyetemes magyarság megépítheti a mása örök védelmét és legszélesebb, legtermékenyebb jövőjét. Az utolsó negyed század nehéz ostorai, égő megaláztatásai és gyilkos csalódásai meghozták az áhított csodát: az eltaszító, félre kullogó, felelőtlen magyar önzés helyébe a szerves, egységbe építő, minden magyarért felelősséget érző önzés fejlődik ki a magyar lelkekben.

Természetesen: ez a fejlődés nem általános még, de már lelkek tízezreiben hat és ez less a leghatalmasabb formáiója a magyar sorsnak. Már is van egy új, nagy eredménye: és ez a másik legmélyebb, döntő hatású átalakulása a megújuló magyarnak. Az új arcú magyar lélek ledobta magáról az eddig hazafiasan kötelező derűlátás piszkos, elkorlátoló, fertőző egyenruháját.

Mennyi gyávaság, félrebújás, dezertálás, nemtörődömség és lelkiismeretlenség álarca volt ez a fertelmes optimizmus! A paradicsomi tiltott alma minden kétágú következménye a világ mind az öt búsulásán csupán azért sajog, hogy magyarrá lehessen. A magyar földnek csak mellékfoglalkozása a gabona- és gyümölcsstermés. Hivatalos óráiban szigorúan csak áthasonítással foglalkozik. Ha kitépsz három-négyezer holdat a magyar kenyér testéből és úrrá ültetsz rá egy botokundot: az abban a minutában olyan magyarrá

lesz, hogy tarkóján úgy fog serdülni a Kossuth-kalpag, mint kankalin a tavaszi domboldalon. A magyar hihet mindenkiben, bízhatik mindenkiben, sőt ez hazafias kötelessége, mert a magyart nem csalja meg senki. Minden jól van úgy, ahogy van és minden még jobban lesz és minden veszély rémlátás és hullákra-károgas. De ha volna is veszély, annak elhárítása a magyarok Istenének tevékenységéhez tartozik és illetlen dolog az ő dolgába avatkozni. A hazafias magyar nem kezdeményez, nem vállal felelősséget, hisz ez önhitség volna Istennel szemben. Megőrzi pocakja csendes békéjét és azonkívül idealista, mert ez semmire sem kötelezi és nem jelent semmit.

Az utolsó negyedszázad vitriol-napjai tíz és tízezer magyar lélekből égették ki ezt az eunukderülátást. Az egymásra következő fekete évek szörnyű bántásai megkondították bennük az életöszton, a lelkiismeret legmélyebb harangjait, hogy merjék látni a valóságot és vállalják a felelősséget ezért a látásért. Az újarcú magyar test-lelke minden szerves parancsából látja: hogy az ember a leggonoszabb ragadozó-élősdű állat, hogy ragadozásának és élősdiségének ezer és ezer elorcázott módja van. Hogy ragaszkodást és hűséget csak erő és érdek köt le és hogy hála nem fizet a megtánderodottnak semmilyen érdemű multért. Az emberi curéenek ez a gyökeréig látása egész életmódszerére kiható mély változásokat idézett elé a magyar lélekben, mely új módszert jelent nemzetalkotási nagy feladatában is. Az újarcú magyar tudja, hogy

aki egycélú, építő és védő egységet, közösséget akar létrehozni a ragadozó és élősdie emberekben: annak mindennek előtt önmagának kell minél erősebbnek lennie. Átsugárzóan erősnek énjé évezredekén át örökölt sajátos vonalában, lebírhatalanul erősnek akaratában és azokban az anyagi eszközökben, melyekkel akaratát megvalósíthatja. Ez az új lelkiakat a nemzetalkotás terén a mindenké számára egyenlő lehetőségeket jelentő, minél gazdagabb kulturális politikában, minél több igazságot jelentő szociális rendszerben megnyilvánuló okosan emberies erő történelmi építésében valósul meg. Minden pillanatban éber figyelemmel ügyelve arra, hogy az állambirtokos fajnak földben, vagyonban, befolyásban legyen az a súlya, mely ráképesíti nagy történelmi feladatára. És hogy a magyar sors, a lélekformálás, az utódlási kiválasztás (szekció) minden szálai saját kezében fussanak össze. Ez a nemzetiségi politika nem fog egyéniség rablást, elnyomást jelenteni senki számára. De a fejlődés egyenlő lehetősége lesz mindenkinek. Minden faj a magyarság e nagy szociális igazságtételt jelentő honfoglalásában fogja megtalálni azt az egészséges, termő egységet, melyben leggazdagabban élheti meg életét.

A valóságnak ez a felelősséget vállaló teljes látása, az új magyar szem, mely önmagának sem tud és nem is akar hazudni: mindenpercnyi mozgósítást jelent az új magyar léleknek. Élete minden szemével látja: hogy a halál a születés percétől kezdve minden pillanatban ezer és ezer úton, ezer és ezer arccal támad az egyedek és közösségek ellen. Az egyetemes rossznak és az egyetemes halál-

nak ez a szerves, mindenpercnyi látása az élet és küzdelem heroikus dacát teremtette meg az új magyar lélekben. Igaz, hogy az ember rossz, igaz, hogy a halál mindig mindenünnen áramlik az élet zsilipjei felé. De: az örökös halál mellett mindig volt élet és ha már születünk: az egyetlenül lehetséges hősi dac a halál ellen: megsokszorozni életünket, minden percben több és több erőnköt mozgósítani, élet, erő és védelem lenni minél több életben. Igaz, hogy az ember minden gyökerében rossz. De ezekkel az emberekkel mégis csodálatos termő közöskéket s az emberi szellem halhatatlan alkotásait lehetett megépíteni. Az élet egyetlen higiéniája: a küzdelem, a munka, a minden pillanatnyi harc a halál ellen alkotásban, építésben, szolidaritásban, gyógyításban, javításban. Így a valóságlátó új magyar lelket a í rossz sarkantyúzza a jó felé, a halál sarkán- tyuzza az élet tágasabb mezeire s a szolidári- > tás megsokszorozott élete felé. így tehát könyörtelen valóságlátása is egységet, összefogást, közös építést és védelmet jelent minden magyar számára.

Ezért az újarcú magyar már csak derül- ten kacag: ha azzal akarják lehunyásztítani: hogy a magyar *kis* nemzet. Egyének és nemzetek kicsinysége vagy nagysága a szellemi és erkölcsi erők arányaiban van és egészen ember telenség volna azt állítani, hogy a szám tényező lehet az érték meghatározásban. Az egész emberiség, az egész emberi termés kultúra végső veszedelmét jelentené, ha valaha az a felfogás hatalmasodnék el: hogy a számszerint kisebb nemzeteket kevesebb jog, kevesebb szabadság és életlehetőség, történelmi egyéniségük megélésének korlátoltabb

mozgása illeti meg, mint a nagy számúakat. Lehet-e a koitust tenni a legfőbb, az egyetlen történelmi értékmérővé? Amilyen örütség volna az egyéni értéket a testi súllyal mérni, ép oly beteg tébolyt jelentene nemzetek értékét tagjainak számával jelölni. Egész bizonyos: hogy az emberi szellem nagy alkotói, a történelem nagy építői közt egyetlen sincs, aki csak százhusz kilót is nyomott volna, pedig ennél nagyobb emberi súlyok is vannak. Azok a nemzetek, melyek teremően lettek állandó elemei az emberi kultúrának: általában kicsiny, vagy alig közepes nemzetek voltak.

Az új arcú magyarban inkább büszkeség s az öntudat megtartó eleme az, hogy aránylag kisebb számú nemzet vagyunk. Először is: Magyarország a modern kor küszöbéig harc-tér volt, ahol a magyar nép tíz és százezrei pusztultak el a folytonos küzdelemben. Ez a harc-tér a nyugati országok nyugodt életépítését, a nyugati kultúra békés kibomlását védte. És e tízezrek és százezrek a nyugati országok békés életépítéséért, a nyugati kultúráért hulltak el. A magyarság volt a tragikus történelmi ballada Kőműves Kelemennéje, az ő forró vérét, erős testét építette be Európa asszony a maga épülő várába, hogy össze ne ömöljék az ozmán harag alatt. Az, hogy országunk csatater volt, azt jelentette, hogy Ők nyugodtan és védve építhették nagyvárosaikat. Az, hogy a magyarság évszázadokon százezrekként hullott el, azt jelentette, hogy ők vigan szaporodhattak. A mi csekélyebb számunk örök történelmi érdekünk, melyért, reméljük, Nyugateurópa hálája egyszer csak be fog következni. Másodsor: mi rokontalanul

és csekély számmal jöttünk be Európába. És egy olyan helyen, ahol eddig csak történelmileg jelentéktelen néptöredékek laktak: egységes birodalmat, egységes történelmi műhelyt tudtunk építeni akkor, mikor Európa több nagy nemzete még nem volt nemzet, hanem csak külön-külön hatalmi körökben egységes értelem nélkül élő mozaik. Mi európai helyünket megvásároltuk, megvásároltuk nehéz vérrel, építő gondolattal, sok szenvedéssel és egész Európa védelmével. Ezt a birtokjogot tőlünk senki jóhiszeműen nem vitathatja. Mi senkinek sem vagyunk adósa, Nyugateurópa nekünk tartozik.

Az újarcú magyar, ki annyira megmérte a multat és látja a jelen valóságát: el sem tudja képzelni: hogy Magyarország teljes függetlenségét, önállóságát magyar ember bármiért is alkuba tudná bocsátani. Hisz annak a sok évezredes, millió gyökerű értéknek megtermése, melyet egy nemzet egyénisége jelent: csakis egy teljesen önálló állam, csakis egy teljesen független és szabad nemzet keretében történhetik. Egy nemzet belső életét, természetének tartalmát és mikéntjét: csupán saját anyagi és lelki adottságai határozhatják meg. Ez ép úgy áll a gazdasági életre, mint a szellemre, hiszen mindkettő egyenlően az anyag és szellem meghatározása. Ha egy nemzetet iparában, kereskedelmében idegen tényezők korlátoznának, vagy éppen elzárnák az ipar és kereskedelem fejlődésétől: ez fejlődésének ép oly megfolytását, függetlenségének ép oly elvesztését jelentené: mintha mezőgazdaságában nyomnák el. Azonkívül meg kell gondolni: hogy ipar és kereskedelem nem csak a szabad anyagi fejlődés feltétele, nem csak foly-

ton növekvő nemzeti jövedelem: hanem *pszihikum is*, lelki elem, a nemzet tíz és százezreinek szellemi és kulturális felemeltetése. Arra a folytonos szellemi mozgósításra, melyet az ipar és kereskedelem jelent, éppen olyan szükségünk van, mint arra a megtartó őserőre, mely a falvakban építi a magyar kenyeret. Hiszen így is van *egy* végzetes hiányunk. A magyar tenger hiánya nemcsak világkereskedelmünk hiánya és nem is az a hiány a legnagyobb. A magyar tenger hiánya: a magyar lelki nevelés, a magyar lélek hiánya is. A merész kezdeményezések, a nagy felelősségvállalások, az egész világba szetgyökerezés hatalmas indítója a tenger. És ennek az indításnak a hiánya még sok évtizedes kellő irányítású gazdasági-nevelési politikával is nehezen pótolható.

Az eddigiek után könnyű megérteni: hogy az újarcú magyarban a szervezett összefogás vágya ösztönös parancs. De az új lelkialkat mellett: ez a szervezkedés semmiképen sem történhetik az elmúlt húsz esztendő szellemében. Ez a lelkialkat nem tűrhethé: hogy politikai törtetők vagy vagyonvadászok nagyon hangzatos, nagyon keresztyén-nemzeti és másféle jelszavakkal félig nyílt és félig titkos együtt-kaparjkurtaságokat alapítsanak az érvényesülésük köré. Aztán: egy néhány idétlen puccs kiagyalása és füstbemenetele után kijelentsék, hogy az egyetemes politika már túl haladta őket. Egyetlen feladatuk maradt tehát: a Haza megsegítése. Hogyan segíthetik célirányosan a Hazát? Ha tagjait segítik. Ergo: egyetlen feladatuk, hogy egymást segítsék, ajánlják, tolják, reklamálják mindennel és mindenkivel szemben. Ez a szép fel-

adat természetesen leginkább arra irányul: hogy a *vezetőket* besegítik képviselősékedbe, döntően fontos titkári állásokba, a hatalom és vagyonszerzés alkalmába: hiszen ezzel az egész szolidaritás számára teremtenek termékeny kapcsolatokat. Így aztán kialakul az a *bandaszellem*, mely az egész közélet, az egész magyarság fejlődésének gyilkos betegségévé lehet. A legtehetségtelenebb tagjukat is elébe nyomják a legtehetségesebb magyarnak, ha ez nem tartozik a bandához. A morálisan leg-hitványabbat is támogatják a morális értékű magyarral szemben, ha ez kívülálló. El lehet képzelni, hogy egy ilyen közösség, ha majdnem minden munkakörben vannak befolyásos emberei: milyen végzetes végzetet jelenthet az egész magyarságra.

Az újarcú magyar csak olyan szervezkedést tűr: mely nyilvánvalóan és ellenőrzötten egyenlő erőforrást és védelmet jelent minden magyar számára. És amely egy egységes gondolatú program rendszerébe kidolgozva: s nemzeti élet egy egyetemes feladatát végzi, egy egyetemes jelentőségű szükségét igyekszik ellátni, így például megszervezi a magyar parasztság és munkásság tehetséges gyermekeinek állandó megfigyelését. Gazdag magánosoknál, gyermektelen házasságoknál, községek-nél, felekezetenél, vállalatoknál stb. eljár, hogy egy-egy ilyen gyermek nevelése költségeit a tehetségének megfelelő pályán viseljék és nevelésüket megszervezi és ellenőrzi. Vagy: szerves, átgondolt tervű kapcsolatokat épít ki a külföld magyariáihoz, azok között egymást segítő és kulturális szervezettségeket hoz létre. Igyekszik azokat jó magyar könyvekkel és a magyar kultúra egyéb termékeivel ellátni, a

honba visszatérés alkalmait megteremteni stb., stb. Természetesen: az egymás segítség nagy erőforrását nem zárhatja ki teendőiből. De ez mindig az egyetemes magyar érdekek irányában, és nem a bandához tartozás szellemében és módszerével fog történni.

A most kialakuló új magyar léleknek még csak egy vonását említem, mely az ifjúságot illeti. A nehéz idők az ősi, majdnem kötelező léhaság és felelőtlenység helyébe az ifjak egy jelentékeny részébe is az elmélyülés, a komoly feladatvállalás termékenyítő folyamatait hozták. Az újarcú magyar fiatalember tudja azt, hogy csupán fiatalságának ténye még nem érték a magyarságnak. Sőt: egy húsz éves léha, felelőtlen, lusta és tehetségtelen fiatalember nagyobb tehertételt jelent a magyarságnak, mint egy hetven éves hasonló lelkialkatú ember. Mert ez az utóbbi legfennebb csak egy pár évig lehet még léha, felelőtlen, lusta és tehetségtelen, míg a másik még ötven vagy hatvan évig is. Ezért az újarcú magyar fiatalember pusztán a fiatalságért, a gölya aránylag késői ténykedéséért nem vár segítséget, potyázást, támogatást sem önmaga sem kortársai számára. Szerinte efélett csak az olyan fiatalember várhat: aki nyilvánvalóan és bármily percben úgy készíti magát a jövőre: hogy a nemzeti munka, a magyar életépítés és védelem hasznos tényezője legyen. Tehát nem maga a fiatalság: hanem a fiatal lélek és test ez előkészülő munkája érdemel támogatást. De nemcsak igényei komolyabbak és megokoltsbbak: önérzete, öntudata is fejlettebb értéket jelent a magyar jövőnek. Ez a fiatalember már nem kapható lelkesedési háttérnek politikai törtétek mögé, sem villany gombra uccára csődíthető

nemzeti hangulatnak a napi politika szükségei szerint. Viszont: új, szerves önzésének minden magyart egységes biztoságba ölelésénél fogva nem kapható a „nemzedékesdi” piszkos, irigy, hülye és pusztító szatócsságaira sem. Érzik: hogy minden magyar felelős minden magyarért és egészséges, termő magyar jövőt csak minden magyar összefogása hozhat létre. Ez a fiatalember sem politikai lézengésre, sem a sportörület túlzásaira nem kapható. Áhítatos feladatvállalásában csupán annak a munkának öntudatával értékeli magát, mellyel önmagát a magyarság jövő küzdő és dolgozó katonájává képesíti.

*

Csak a legmélyebb mozdulásait vázoltam ide az új magyar léleknek. Ezek a változások természetesen új és új folyamatokat váltanak ki és teljes következményük kiszámíthatatlan gazdagsággal teremtő, összefogó és védő erejű lesz a magyar élet minden terén. És ha most elélem állana Édesanyám, rám emelné azokat a mély sugárzású szemeket, melyek előtt gyermek fővel sem tudtam hazudni soha és kérdezné: — Fiam, hiszed-e, hogy a sok vér, szenvedés, megaláztatás és nyomorúság után olyan változások történtek a magyar lélekben, melyek biztosítják a magyarság egyetemes felvirulását, független, önálló gazdagul termő fejlődését? — Ezt felelném: ezer és ezer tapasztalat ad jogot arra, hogy higgyem. — De Édesanyám örök imára tett kezekkel alszik a kolozsvári temetőben. Bár helyette minden magyar lélek fordulna felém ezzel a kérdéssel, hogy ezt felelhessem nekik: — Ha mindnyájunkban megvan a hősi elszántság, hogy be-

álljunk ez új magyar lélek irányába: megö-
hetetlenül erősek leszünk az élet minden akara-
tában és a magyarság igazi európai törté-
nelme még csak most fog kezdődni.

Rákóczi-tér, 1941. március hó 15.